

ÄÄNEKOSKI HONKOLA SUOJOKI

kivikautisen ja historiallisen
ajan löytöpaikan koekaivaus

Simo Vanhatalo 1989

KAIVAUSSELOSTUS

Kohteen nimi: Äänekoski, Honkola, Suojoki
Muinaisjäännöstyyppi ja lk: kivikautinen ja historiallisen ajan löytöpaikka
Inventointi/SKL numero: inv. 18=skl 9

Kaupunki: Äänekoski
Kylä, kylänosa: Honkola (Hietama)
Tila, rek.no: Suojoki, 2:119
Paikan nimi: Möttöläharju
Maanomistaja: Äänekosken seurakunta
Osoite: Kauppakatu 12, 44100 Äänekoski

Peruskartta: 3221 03 Hietama p. 1984.

Koordinaatit: kaivausalue (koeojat):
x = 6943 50-86
y = 428 48-58
z = 100.5-110.5

Rahoittaja: Museovirasto, koekaivausryhmä
Tutkimusaika: 11.-22.9. 1989
Tutkimustapa: Koekaivaus; koeojat + tasokaivaus
Tutkimus- / kaivausala: 4 ha / n. 377 m²

Kaivauksenjohtaja: Simo Vanhatalo, fil.yo
Piirtäjä: Helena Ranta, HuK
Kaivajien lukumäärä: 5 (seurakunnan palkkaamia)

Kaivauslöydöt v.1989: KM 251⁹7:1- 56 kvartsiesineitä ja -iskoksia, rautakuonaa, 2 luu-
putkea, liitupiipun katkelmia, nuolenmuotoinen rautaesine?
palanutta savea.

Valokuvat: f. 88385 - 403, kuvat 1 - 19, s. 20 - 24, luettelo s. 4.
Diat: d. 24679 - 98, luettelo s. 5.

Kartat: Yleiskartta 1:1000 (orig. 1:500) A3-taitos, s. 9.
Tasokartta 1:50 laajennus I:n pohjoisosa A4, s. 10.
Yksityiskohtakartat 1:25 (uuninpohjat) A4, s. 11-19.

Karttaotteet: GT 8, 1:200 000, p. 1988 A4, s. 7.
Peruskartta 3221 03 Hietama, 1:20 000, p. 1984 A4 s. 8.
Suunnitelmakartta 1:500 taitos, liite 1.

Aikaisemmat tutkimukset: Inventointi: Simo Vanhatalo 1984.
Tarkastus: Janne Vilkuna 1987 (K-S.M.).
Koekaivaus Helena Taskinen 1987.

Aikaisemmat löydöt: KM 2029:136 liuskekärki, KM 2029:137 käyräselkäinen
(löytöpaikat epämääräisiä) kourutaltoa, Sat.M. 7683 tasataltoa, Sat.M. 12100 tasataltoa, Häm.M.
47:107 kourutaltoa.
v.1987: KM 23696:1–15 (J.V. + H.T. 1987).

Tutkimusperuste: Kivikautisen löytöalueen koeikaivaus tulevan
hautausmaan rakentamisen varalta.

Kohteen kuvaus:

Kohde sijaitsee n. 6.8 km länteen Äänekosken kirkosta, Suojoen Möttöjänharjun itäpäässä, valtatie 13 varrella. Suojoki kiertää harjunkärkeä. Alue on hiekkapitoista peltoa, jonka peltomullan paksuus vaihtelee 30–60cm. Maaperässä esiintyy paikoitellen myös savea.

Tutkimusmenetelmät:

Hautausmaan rakennuspaikalle kaivettiin pienkaivurilla noin 60 cm leveitä koeojia päällmansuuntiin. Kaivinkoneen työskentelyn jälkeen kaivamista jatkettiin lapiolla, uuninjäännökset kaivettiin lastoilla. Koeojan kaivaminen aloitettiin aikaisemmilta pintalöytöpaikoilta ja koeojia levennettiin tarvittaessa.

Tutkimustulokset:

Useimmissa koeojissa maaperä oli peltomultaa, jonka alla oli puhdas hiekka- ja hietakerros. Koeojan E levennyksen kohdalla oli peltomullan allaolevassa hiekkakerroksessa oli muutamia veden pyöreäksi hiomia kiviä. Samasta kerroksesta löytyi muutama kvartsi, muttei mitään kivikautiseen asuinpaikkaan viittavaa. Kivikautiseksi ajoittuvia löytöjä oli vähän. Aikaisemmin paikalta löydetyt kvartsit olivat pintalöytöjä. Vanhoille löytöpaikoille tehdyistä koeojista löytyi vain muutamia kymmeniä kvartseja (57 kpl, n. 460 g) ja nekin olivat ensisijaisesti pintalöytöjä. Kvartseista kolme (:4, :7, :22) luokiteltiin esineiksi, muut olivat iskoksia. Kiviesineitä tai niiden katkelmia löydettiin yhteensä 4, joista 3 on hioimia (:2, :10, :26) ja 1 survinkivi (:54). Kiviesineet ovat hiekkakiveä, ja niiden muodot ovat hieman epämääräisiä. Kiviesineet ja kvartsit ovat ensisijaisesti löytyneet peltomullasta. Todennäköisesti paikalla mahdollisesti sijainneen kivikautisen asuinpaikan jäännökset ovat hävinneet kyntötöiden yhteydessä, vain esineistöstä on jäänyt osa jäljelle.

Historialliseen aikaan kuuluvia löytöjä tuli koeojista G ja I. Koeojan I laajennuksen uunien läheisyydestä löytyi rautakuonaa (yht. 17 palaa, 1231 g), palanutta savea, liitupiipun katkelmia ja nuolenmuotoinen rautaesine (:53) sekä kaksi onttoa luuputkea (:44 ja :50).

Uuninjäännökset

Koeojan I laajennuksissa oli runsaasti osittain palaneita kiviä ja hiilenvärjäämiä läikkiä. Kiviä ja kuonankappaleita oli näkyvissä jo pellon pinnallakin. Pohjoisemman laajennuksen pohjoisosan hiililäikistä kolme osoittautui uuninjäännökseksi. Uuneja tarkemmin tutkittaessa havaittiin, että ne liittyvät raudanvalmistukseen tai muuhun raudankäsittelyyn. Uunien pohjilta löytyi rautakuonaa. Sen lisäksi uunin kivirakenteen seasta, mahdollisesti tulipesästä löytyi liitupiipunkappaleita, joiden avulla uunit voidaan ajoittaa 1700–1800-luvuille. Paikkakunnalla on harjoitettu järvimalminnostoa mm. 1800-luvulla (Vanhan Saarijärven historia s. 415).

Uunin 1 (halkaisija n. 1.3 m) reunaa ympäröi pyöreä kapea hiilen ja punaruskean palaneen hiekan juova, joka ulottui vielä 5. kerrokseen asti. Uunin keskiosassa oli muutamia litteköjiä kiviä keskustan hiilialueen reunoilla. Tasossa 3 näkyi uunin pohjarakenne. Uunin keskustan isojen kivien reu-

nalta löytyi 2 onttoa luuputkea. Palkeilla on puhallettu ilmaa uuneihin luuputkien läpi? Samasta tasosta, uunin keskeltä nokimaasta löytyi myös rautakuonan kappale. (Katso kartta; uuni 1, taso 3 ja kuvat 10, 12, 14–16, 19, diat 24694–6).

Uuni 2 oli suorakaiteenmuotoinen (tasossa 4; 1.6 x 0.85 m). Sen keskustan kivien lomasta löytyi rautakuonan kappale (taso 3). Uunin luoteisreunassa oli kapea hiilijuova, joka saattaa olla noella ja hiilellä täyttynyt ilmakanava. Muotoa lukuunottamatta uunin rakenne vastasi uunia 1 (Katso kuvat; 13 ja 18).

Uuni 3 oli muodoltaan epämääräinen, siksi siitä piirrettiin vain taso 3.

Uunien käyttö on liittynyt todennäköisesti Möttölnharjun korkeimmalla kohdalla olleeseen Möttöln taloon, joka oli Saarijärven ensimmäisiä taloja (Vanhan Saarijärven historia). Sen sijaintikohta oli vieläkin paikannettavissa kasvillisuuden ja maaperän tasaisuuden perusteella.

Tämän alueen tutkimukset on saatu päätökseen ja suunnitellun hautausmaan rakennustyöt on aloitettu.

Helsingissä 6. 4. 1992

Simo Vanhatalo

Simo Vanhatalo

Valokuvaluettelo:

kuvan / negatiivin numero:

aihe:

- Kuva 1   Yleiskuva Möttöläharjusta, kuvattu idästä.
f.88385
- Kuva 2   Linja C (140–180/620) paalutettuna, kuvattu etelästä.
f.88386
- Kuva 3   Koeojaa E (179–279/589) kaivetaan, kuvattu kaakosta.
f.88387
- Kuva 4   Peltomultaa poistetaan Kubota L2550-kaivinkoneella.
f.88388
- Kuva 5   Koeojat H (500–549/329) ja I (329–379/508) avattuina, kuvattu kaakosta.
f.88389
- Kuva 6   Kaivausalueen laajennus G (300–329/547–549) lapiotyön jälkeen kuvattu
f.88390   etelästä.
- Kuva 7   Kaivausalueen laajennuksen I (353/507–511) pohjoisosaa kaivetaan, kuvat-
f.88391   tu kaakosta.
- Kuva 8   Kaivausalueen laajennus I (358/507–511), kuvattu etelästä.
f.88392
- Kuva 9   Uunin 3 jäännöksiä (laajennus I:n) ruuduissa 360–361/509–510 tasossa 3,
f.88393   kuvattu etelästä.
- Kuva 10   Uunin 1 jäännöksiä (laajennus I) ruuduissa 361–362/506–507 taso 3, kuvat-
f.88394   tu idästä.
- Kuva 11   Peitettyä kaivausaluetta koeojan B itäpäässä, kuvattu eteläkaakosta.
f.88395
- Kuva 12   Uuni 1, tasossa 2–2.5, kuvattu idästä.
f.88396
- Kuva 13   Uuni 2, tasossa 2.5–3, kuvattu lännestä.
f.88397
- Kuva 14   Uuni 1, etuoikealla luuputki, taso 3, kuvattu idästä.
f.88398
- Kuva 15   Uuni 1 ja lähikuva luuputkesta, taso 3, kuvattu idästä.
f.88399

Kuva 16 Uuni 1, oikealla luuputki, taso 3, kuvattu etelästä.
f.88400

Kuva 17 Uuni 2, tasossa 3-4, kuvattu lännestä.
f.88401

Kuva 18 Uuni 2 pohjaankaivettuna.
f.88402

Kuva 19 Uuni 1 pohjaankaivettuna.
f.88403

Dialuettelo:

d.24679 Yleiskuva 1/3 Möttöläharjusta, kuvattu idästä.

d.24680 Yleiskuva 2/3 Möttöläharjusta, kuvattu etelästä.

d.24681 Yleiskuva 3/3 Möttöläharjusta, kuvattu lounaasta.

d.24682 Möttöläharjua ja koeojaa F, kuvattu länsilounaasta.

d.24683 Peltomultaa poistetaan Kubota L2550-kaivinkoneella.

d.24684 Peltomultaa poistetaan Kubota L2550-kaivinkoneella.

d.24685 Koeoja E, kuvattu etelästä.

d.24686 Koeoja E ja sitä leikkaava vanha ojanpohja, kuvattu pohjoisesta.

d.24687 Koeojan E kivikkoa, kuvattu etelästä.

d.24688 Koeojan E kivikkoa, lähikuva, kuvattu idästä.

d.24689 Koeojan laajennus G (300-329/547-549) lapiotyön jälkeen kuvattu etelästä.

d.24690 Peltomullan alapuolella oli ohut kirjava rikastumiskerroksen pinta, esimerkki koeojan laajennuksesta G, kuvattu idästä.

d.24691 Koeojan laajennuksen I (358/507-511) pohjoispäätä, kuvattu etelästä.

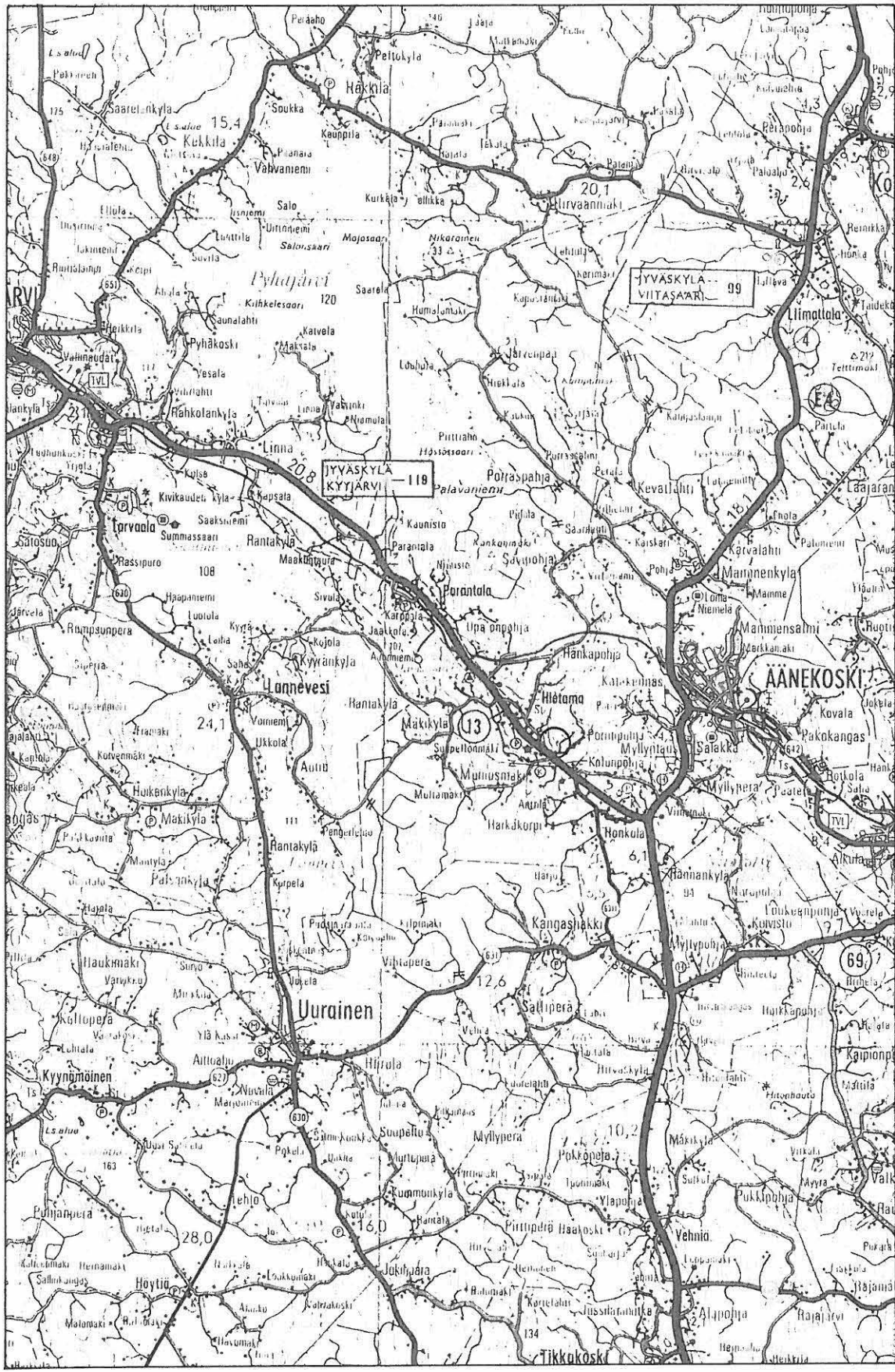
d.24692 Koeojan laajennuksen I (358/507-511) pohjoispäätä, kuvattu lännestä.

d.24693 Uunin 3 jäännöksiä (laajennus I:n) ruuduissa 360-361/509-510 tasossa 3, kuvattu etelästä.

d.24694 Uunin 1 jäännös (laajennus I:n) ruuduissa 361-362/506-507 taso 2, kuvattu idästä.

- d.24695 Uunin 1 jäännös (laajennus I) ruuduissa 361–362/506–507 taso 3, kuvattu idästä.
- d.24696 Uunin 1 jäännös, luuputki (laajennus I) ruuduissa 361–362/506–507 taso 4, kuvattu idästä.
- d.24697 Uunin 2 jäännös, taso 2, kuvattu etelästä.
- d.24698 Uunin 2 jäännös, taso 3, kuvattu etelästä.

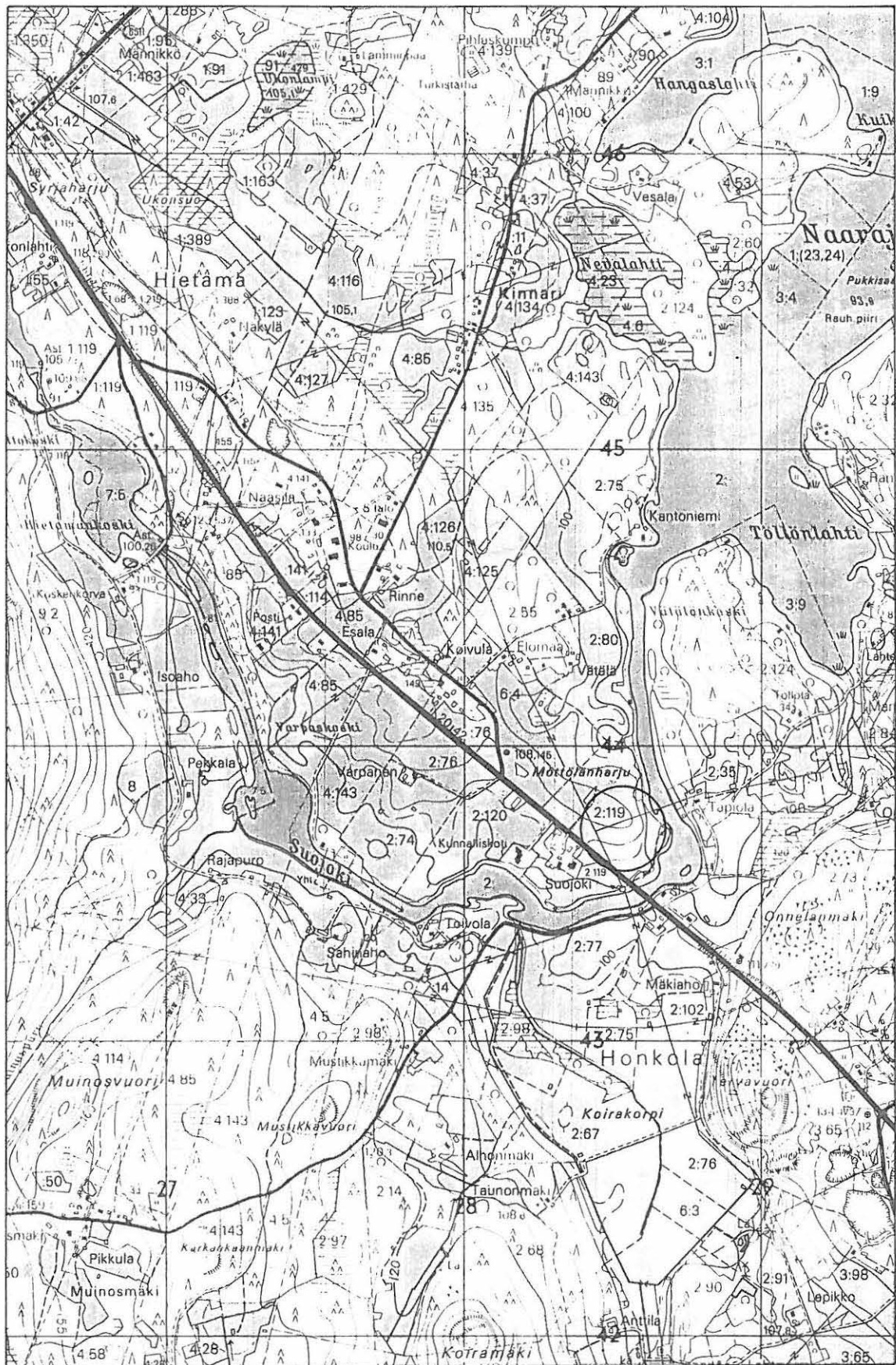
Simo Vanhatalo 1989

ÄÄNEKOSKI Honkola Suojoki
Simo Vanhatalo 1989

Pk ote 3221 03 Hietama p.1984
kaivausalueen koordinaatit: x=6943 50-86, y=428 48-58, z=100.5-110.5

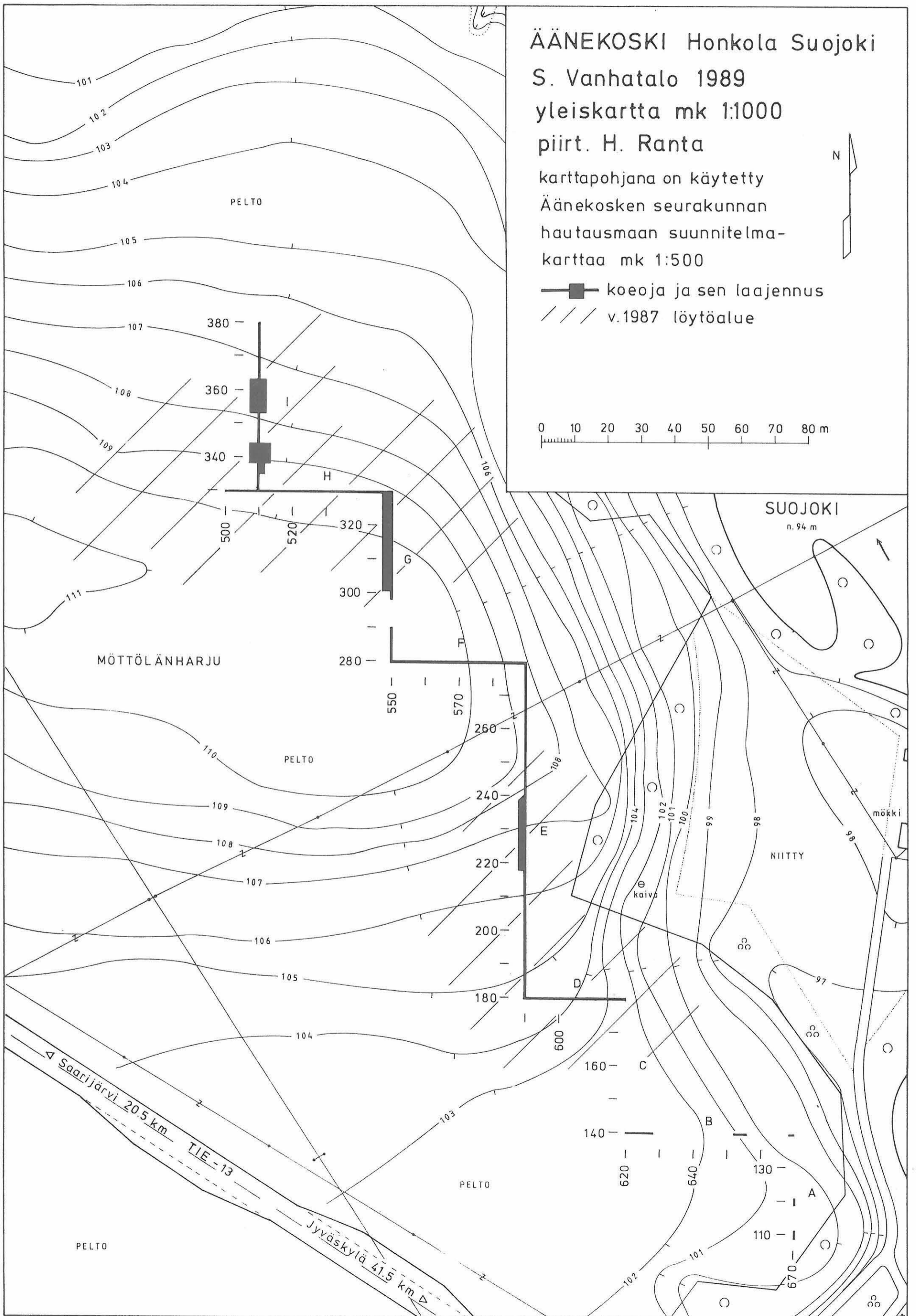
ÄÄNEKOSKI Honkola Suojoki
S. Vanhatalo 1989
yleiskartta mk 1:1000
piirt. H. Ranta

karttapohjana on käytetty
Äänekosken seurakunnan
hautausmaan suunnitelma-
karttaa mk 1:500

■ koeaja ja sen laajennus
/// v.1987 löytöalue

0 10 20 30 40 50 60 70 80 m

ÄÄNEKOSKI Honkola Suojoki

S. Vanhatalo 1989

0 1 2 m

koeojan laajennus I mk 1:50 t.1

piirt. H. Ranta

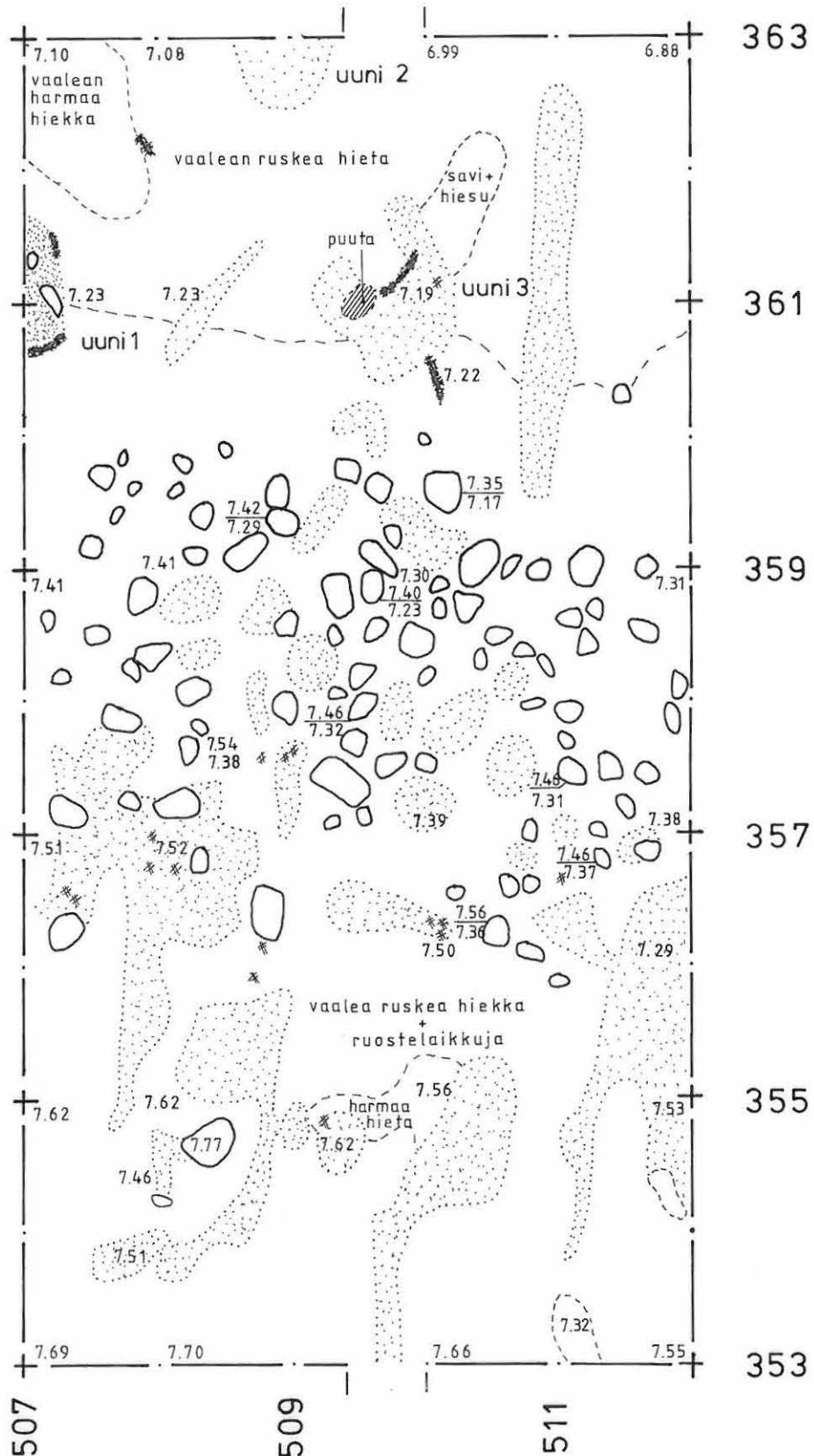

hiili

nokinen humus

7.22 = 107.22 m mpy

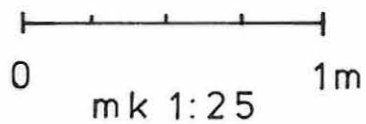

ÄÄNEKOSKI Honkola Suojoki

S. Vanhatalo 1989

uuni 1 taso 2

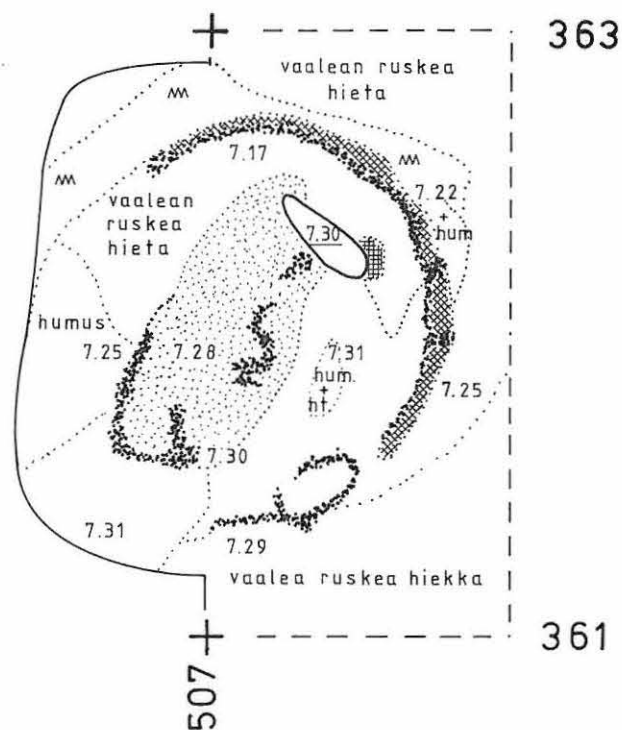
piirt. H. Ranta

hiili
 nokimaa
 ruoste

harmaa palanut hiekka
 punaruskea hiekka

7.30 korkeusluku 7.30+100=107.30 m mpy

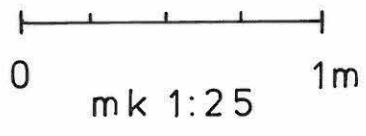

ÄÄNEKOSKI Honkola Suojoki

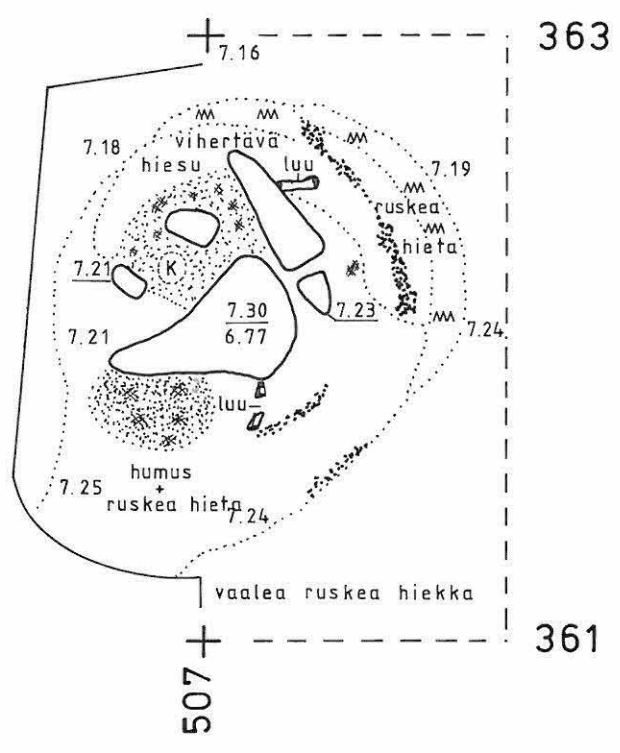
S. Vanhatalo 1989

uuni 1 taso 3

piirt. H. Ranta

- hiili
- nokinen humus   K   kuonaa
- ruoste   7.23 korkeusluku 7.23+100=107.23 m mpy

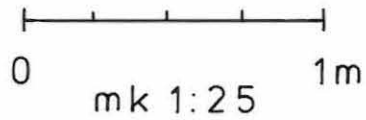

ÄÄNEKOSKI Honkola Suojoki

S. Vanhatalo 1989

uuni 1 taso 4

piirt. H. Ranta

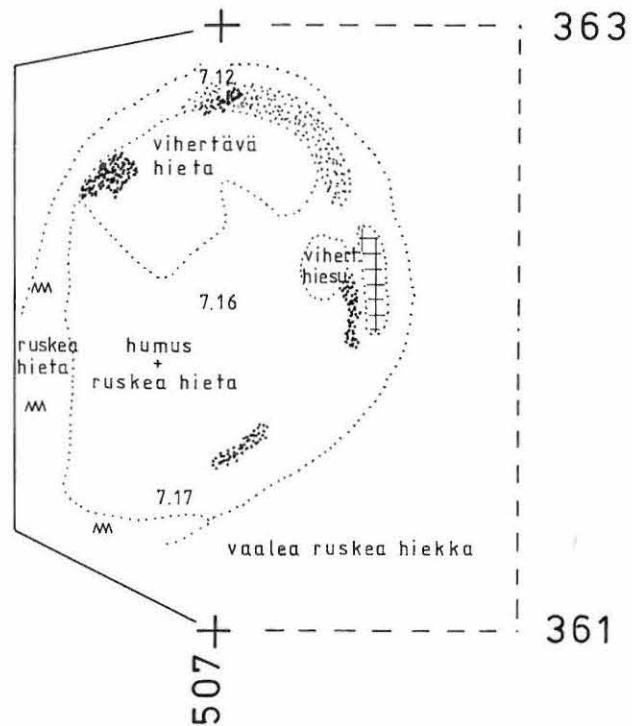

⊞ hiili

⊞ harmaa palanut hieta

⊞ ruoste

7.17 korkeusluku 7.17+100=107.17 m mpy

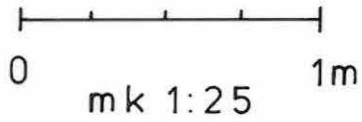

ÄÄNEKOSKI Honkola Suojoki

S. Vanhatalo 1989

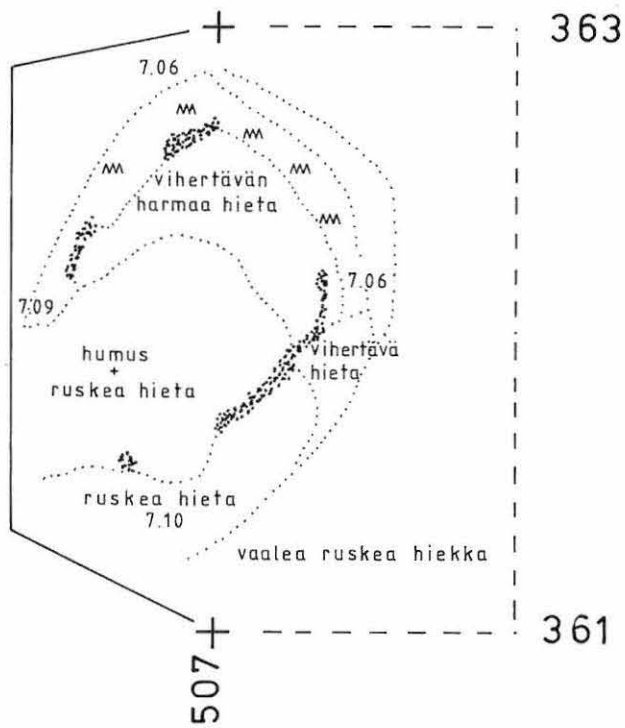
uuni 1 taso 5

piirt. H. Ranta

- hiili
- ruoste

7.10 korkeusluku 7.10+100=107.10 m mpy

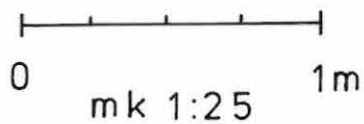

ÄÄNEKOSKI Honkola Suojoki

S. Vanhatalo 1989

uuni 1 taso 6

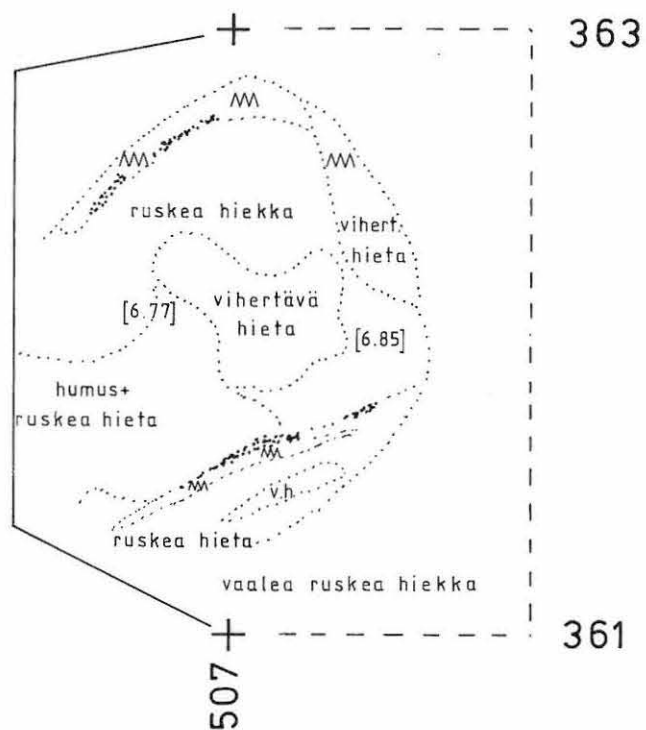
piirt. H. Ranta

hiili

ruoste

[6.77] pohjaluku $6.77+100=106.77$ m mpy

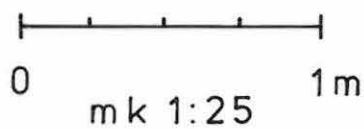

ÄÄNEKOSKI Honkola Suojoki

S. Vanhatalo 1989

uuni 2 taso 2

piirt. H. Ranta

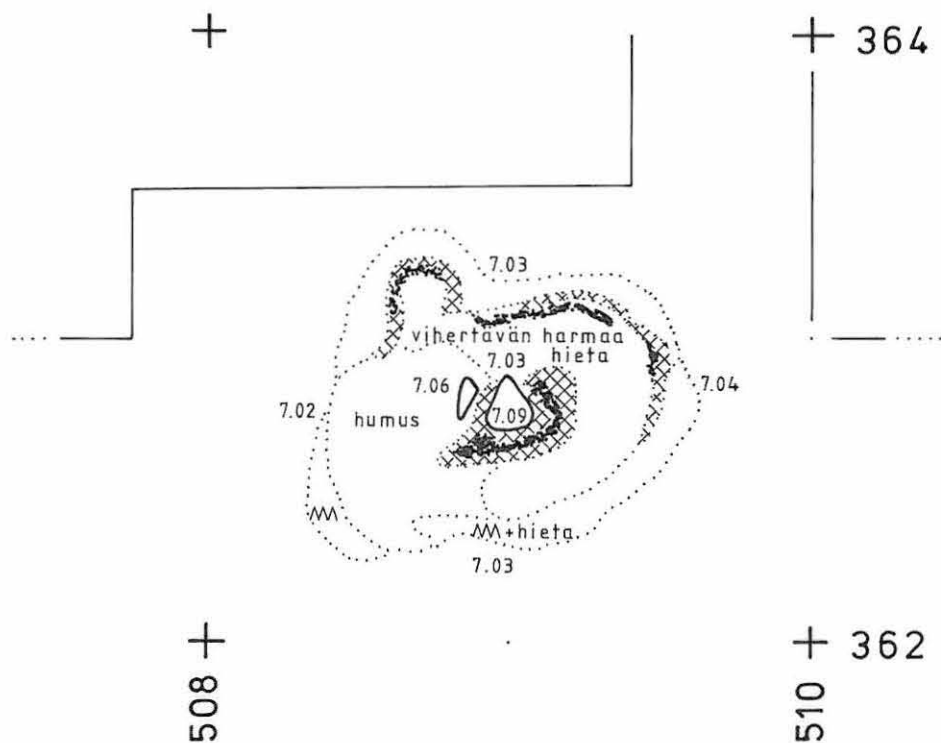

hiili

ruoste

palanut hieta 7.03 korkeusluku

(=7.03=107.03 m mpy)

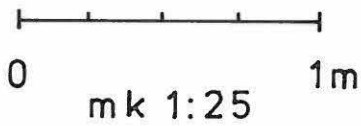

ÄÄNEKOSKI Honkola Suojoki

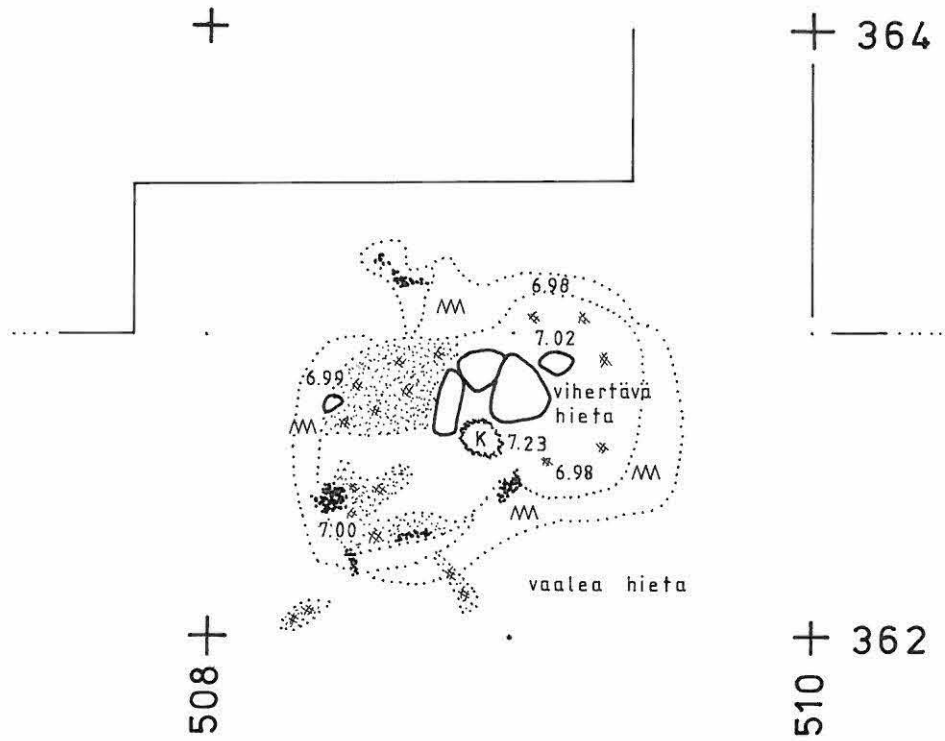
S. Vanhatalo 1989

uuni 2 taso 3

piirt. H. Ranta

- hiili
- nokinen humus
- K kuonaa 7.02 korkeusluku
- M ruoste (=7.02+100=107.02 m mpy)

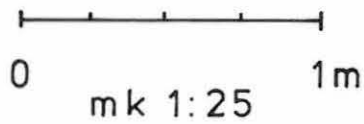

ÄÄNEKOSKI Honkola Suojoki

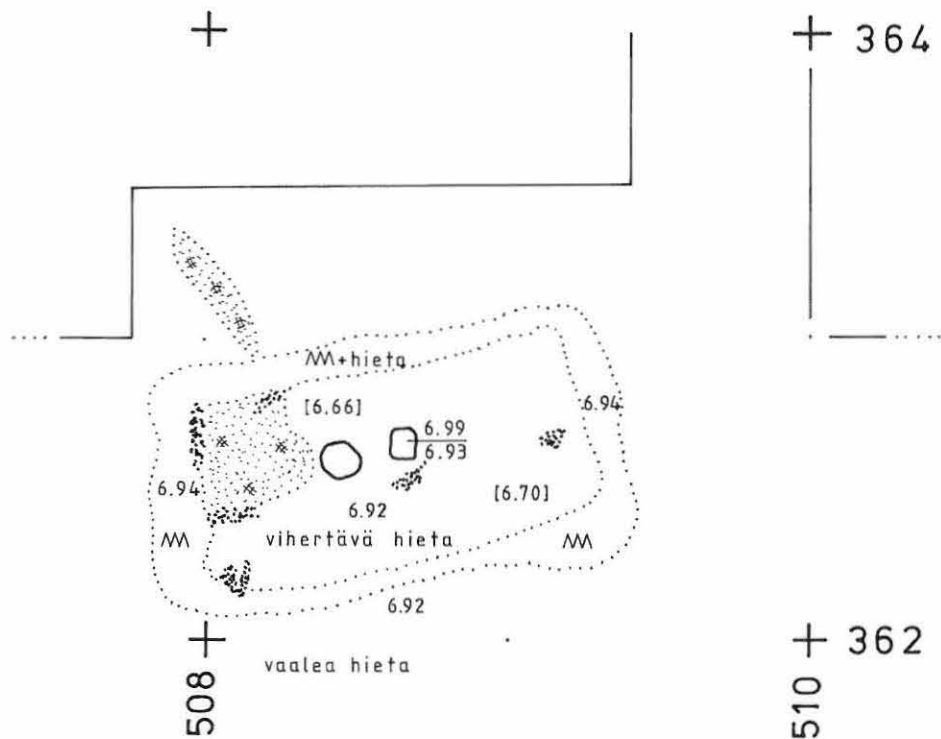
S. Vanhatalo 1989

uuni 2 taso 4

piirt. H. Ranta

	hiili		ruoste	6.92	korkeusluku
	nokinen humus	[6.70]	pohjaluku	(=6.92=106.92m mpy)	

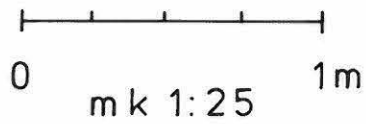

ÄÄNEKOSKI Honkola Suojoki

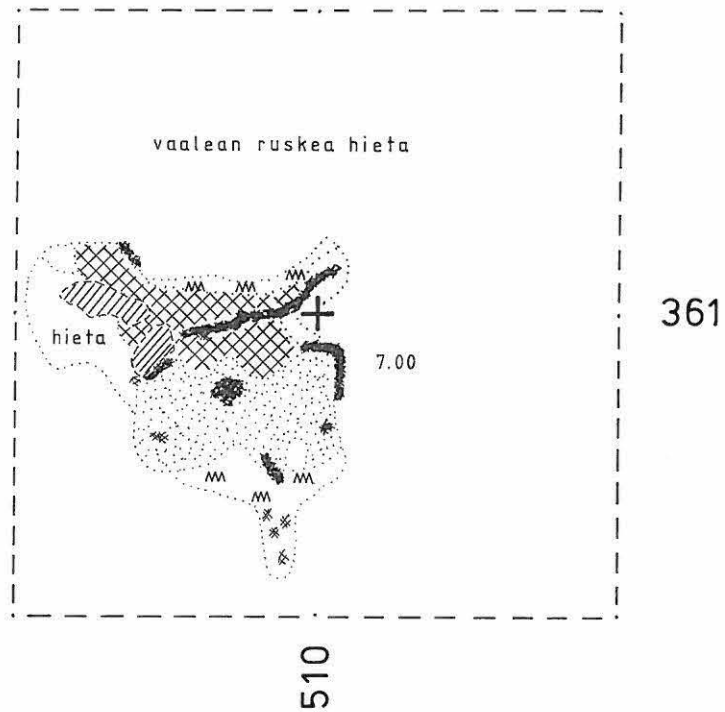
S. Vanhatalo 1989

uuni 3 taso 3

piirt. H. Ranta

	hiili		palanut hiekka 7.00 korkeusluku
	nokinen humus		ruoste (=107.0 m mpy)
			maatunutta puuta

ÄÄNEKOSKI SUOJOKI HONKOLA
Simo Vanhatalo 1989

Kuva 1 Yleiskuva Mättälänharjusta,
f.88385 kuvattu idästä.

Kuva 2 Linja E (140-180/620) paalu-
f.88386 tettuna, kuvattu etelästä.

Kuva 3 Koeojaa E (179 - 279 / 589)
f.88387 kaivetaan, kuvattu kaakosta.

Kuva 4. Peltomultaa poistetaan Kubota
f.88388 L2550-kaivinkoneella.

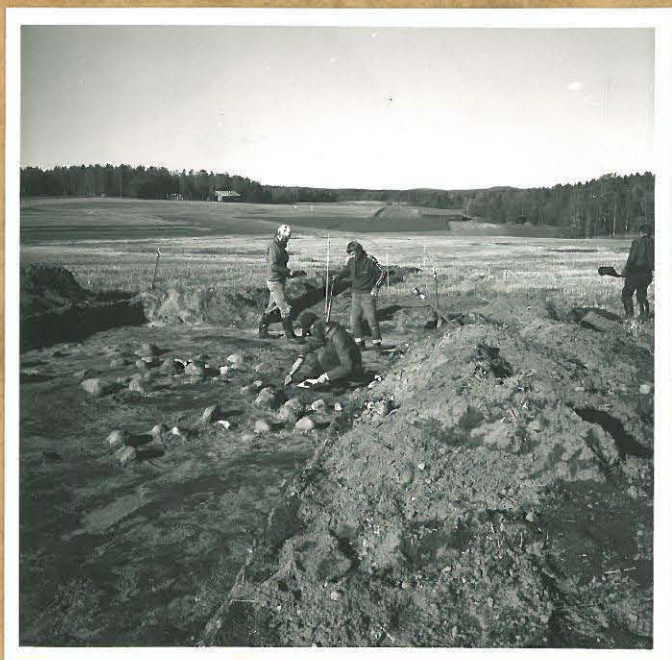
ÄÄNEKOSKI SUOJOKI HONKOLA
Simo Vanhatalo 1989

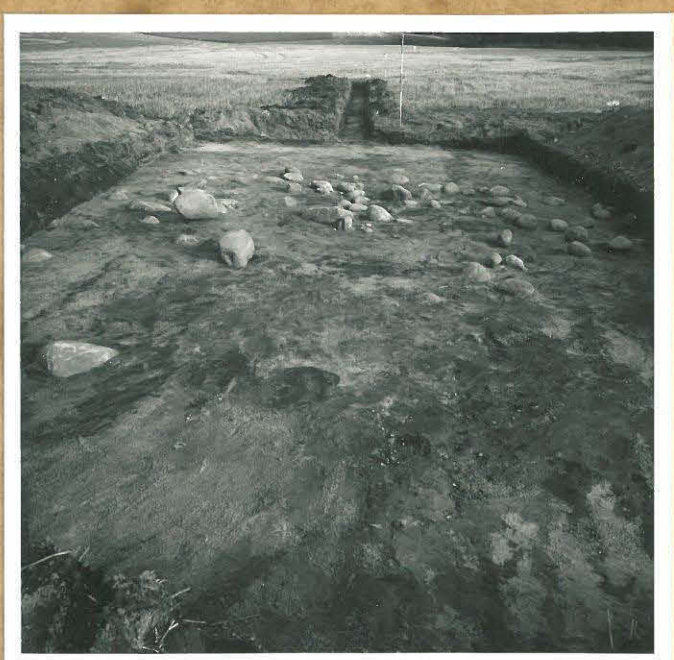
Kuva 5 Koojat H (500-549/329) ja f.88389 I (329-379/508) avattuina, kuvattu kaakosta.

Kuva 6 Kaivausalueen laajennus 6 (300-f.88390 329/547-549) lapiotyön jälkeen, kuvattu etelästä.

Kuva 7. Kaivausalueen laajennuksen I f.88391 (353/507-511) pohjoisosaa kaivetaan, kuvattu kaakosta.

Kuva 8. Kaivausalueen laajennus I (358/f.88392 507-511), kuvattu etelästä.

ÄÄNEKOSKI SUOJOKI HONKOLA
Simo Vanhatalo 1989

Kuva 9 Uunin 3 jäännöksiä (laajennus f.88393 I) ruuduissa 360-361/509-510 taso 3, kuvattu etelästä.

Kuva 10 Uunin 1 jäännöksiä (laajennus f.88394 I) ruuduissa 361-362/506-507 taso 3, kuvattu idästä.

Kuva 11. Peitettyä kaivausaluetta koe-
f.88395 ojan B itäpäässä, kuvattu
eteläkaakosta.

Kuva 12. Uuni 1, taso 2-2.5, kuvattu
f.88396 idästä.

ÄÄNEKOSKI SUOJOKI HONKOLA
Simo Vanhatalo 1989

Kuva 13 Uuni 2, taso 2.5-3, kuvattu
f.88397 lännestä.

Kuva 14 Uuni 1, etuoikealla luuputki,
f.88398 taso 3, kuvattu idästä.

Kuva 15 Uuni 1 ja luuputki, lähiku-
va, taso 3, kuvattu idästä. f.88399

Kuva 16 Uuni 1, oikealla luuputki,
f.88400 taso 3, kuvattu etelästä.

ÄÄNEKOSKI SUOJOKI HONKOLA
Simo Vanhatalo 1989

Kuva 17 Uuni 2, taso 3-4, kuvattu
f.88401 lännestä.

Kuva 18 Uuni 2 pohjaankaivettuna.
f.88402

Kuva 19 Uuni 1 pohjaankaivettuna.
f.88403